

Presenting the model of building a decent society of the Islamic Republic of Iran in the second step of the Islamic Revolution

Mahdi Rahmati^{*}, Mohamadrahim Eivazi^{}**

Ali Morshedizad^{*}**

Abstract

The current research aims to present a model for constructing a decent society in the Islamic Republic of Iran during the second phase of the Islamic Revolution. This model has been formulated based on the views of 12 experts in the field of future studies and an additional 95 experts. The research is applied in terms of purpose and mixed in terms of methodology. After conducting extensive library research and employing a two-step Delphi method in a fuzzy environment, 63 keywords were identified. Subsequently, using exploratory factor analysis, the pattern's structure was categorized into 8 dimensions: political, cultural, economic, deterrence, environmental, social, ideological values, and legal systems. Following this, the proposed pattern was depicted in two distinct structures by using the Vansim software and the system dynamics approach. The results revealed that the political, cultural, economic, and deterrence dimensions require long-term planning to foster a decent society, as indicated by the extended timeframes illustrated in the graphs. In contrast, the environmental, legal systems, social aspects, as well as ideological

^{*} Phd candidate of Department of Political Science and Islamic Revolution Studies, Faculty of Humanities, Shahed University, Tehran, Iran, mehdirahmati1985@gmail.com

^{**} Full Professor of Political Science, Faculty of Governance, University of Tehran, Tehran, Iran
(Corresponding Author), ra.eivazi@yahoo.com

^{***} Associate Professor of the Department of Political Science and Islamic, Tehran, Iran, Revolution Studies, Shahed University, morshedizad@shahed.ac.ir

Date received: 17/12/2023, Date of acceptance: 26/12/2023

values, demonstrate a shorter timeframe and could potentially be achieved through medium-term planning.

Keywords: Model, Decent Society, Islamic Republic of Iran, Declaration, Second Step of Islamic revolution.

Introduction

A worthy society, considering religious and transcendent ideologies, can offer a new definition of essential ideals by taking a balanced view of the past, present, and future. This definition envisions an ideal society from an epistemological and value-based perspective while also having a forward-looking approach. It seeks to create a specific society aimed at achieving both worldly and eternal happiness.

Theoretical literature and previous research showed that the proposed indicators were only examined in one dimension, and no model was provided to explore the relationships between dimensions and indicators.

The Second Step of the Islamic Revolution Declaration

One of the most important sources for achieving a worthy society is the "Second Step of the Islamic Revolution" declaration, which was issued by the Supreme Leader (may he be preserved) in 2018. In this declaration, the components essential for building and creating a new Islamic civilization were examined.

Materials & Methods

The present study is applied in nature and uses a mixed-method approach. It seeks to provide a model for a worthy society based on the Second Step of the Islamic Revolution. Given the outlined vision, non-deterministic methods and decision-making in uncertain environments were employed.

Discussion & Result

The Delphi expert panel was conducted in a fuzzy uncertainty environment in two stages. In the first stage, after conducting library research, 52 indicators were identified for the model of a worthy society. In the second stage, the expert panel reviewed 34 suggested keywords, with 25 of them being accepted.

This research aims to present a new model for building a worthy society in the context of the Islamic Republic of Iran during the Second Step of the Islamic Revolution. After conducting library research and consulting 12 experts, 63 key

terms affecting the development of a worthy society were identified. Based on the opinions of 95 experts, these key terms were categorized into eight dimensions: political, cultural, economic, deterrence, ideology and values, environmental, social, and legal systems and regulations.

Conclusion

The results from drawing a dynamic systems model showed that the structure of the dimensions in the worthy society model, divided into two sets of four dimensions each, can promote growth and desirable development in the Islamic Republic of Iran in the medium term. The progress towards this development can be observed through the drawn graphs. In summary, the political, cultural, economic, and deterrence dimensions require long-term planning for the creation of a worthy society, as the time frame represented in the graph shows a longer period. In contrast, the time required for the second set of four dimensions is shorter, indicating that they can be achieved through mid-term planning. Therefore, it is recommended that in building a worthy society, more attention be paid to the cultural, political, economic, and deterrence dimensions. Notably, the deterrence dimension has a steeper slope compared to the others, indicating that its development is progressing well on a national scale. However, the cultural and economic dimensions show a more gradual slope. Furthermore, in the second set of four dimensions, the ideology and values, as well as the legal systems and regulations, have a steeper slope than the other two dimensions, indicating that more attention should be given to the social and environmental dimensions to achieve a worthy society.

Bibliography

- Abott, p.& and Wallace, C.D.(2015). Towards a Decent Society, Conference: International Society for Quality of Life Studies.
- Anastassiou, G. (2023). Fuzzy Ordinary and Fractional General Sigmoid Function Activated Neural Network Approximation. Transactions on Fuzzy Sets and Systems2(2),PP 15-38.
- Ciptono, A. Setiyono, S. Nurhidayati, F. & Vikaliana, R.(2019).Fuzzy Delphi method in education. Journal of Physics Conference Series.15(29):89-105.
- Habibi, A.Jahantigh, F.F.&Sarafrazi,A.(2015).Fuzzy delphi technique for forecasting and screening items.Asian Journal of Research in Business Economics and Management. 5(2):130-143.

- Hashemi, S.H.Ghomi, H.& Mazaheriasad, M.(2022). An Integrated Fuzzy Delphi and Best Worst Method (BWM) for performance measurement in higher education, *Decision Analytics Journal*,4(2),PP1-11.
- Hierro, A.F. Sánchez, M. Puente-Fernández, D. Montoya-Juárez, R. & Roldán, C.(2021).A Fuzzy Delphi Consensus Methodology Based on a Fuzzy Ranking, *Journal of Mar Arenas-Parra*.9(18):148-176
- Lal Shateri, T.(2023).Intuitionistic Fuzzy Modular Spaces. *Transactions on Fuzzy Sets and Systems*, 2(2),PP 113-126.
- Sterman, J.D.(2020).System Thinking and Modeling for a Complex World, *Business Dynamics*, MIT Standish Professor of Management and Director of the System Dynamics Group.

In Persian

The Second Step of the Islamic Revolution Declaration.(In Persian)

- Amini Qashlaq, Davood; Panahi, Hamid (2019). "An Analysis of the Second Step of the Revolution Declaration in the Field of Utilizing Natural Geography for the Economic Development of the Country," *Geographical Research in Law Enforcement*, 7(26), 27-56. (In Persian)
- Sharif University Policy Research Institute (2021). "Proposed Indicators for the Second Step of the Islamic Revolution Declaration," *Sustainable Industry and Development Think Tank*, Supreme Council of the Cultural Revolution. (In Persian)
- Hosseini Tash, Seyed Ali; Vaseq, Gader Ali (2014). "Good Governance and Proposing Good Governance Indicators from the Perspective of Imam Ali (A.S.)," *Management Research*, 2(3): 7-28. (In Persian)
- Rahimi, Pourya; Esmailnejad, Mehdi (2022). "Examining the Impact of Political Development on Superior Governance Based on the Second Step of the Islamic Revolution Declaration," *Third National Conference and First International Conference on Superior Governance*, Tehran. (In Persian)
- Rezaei, Saeed; Qaedi, Mohammad Reza (2021). "The Role of Media in Strengthening Social Capital in the Second Step of the Islamic Revolution," *Intercultural Studies Quarterly*, 8(2): 145-174. (In Persian)
- Saeidi Roshan, Mohammad Baqer (2014). "Indicators of Islamic Civilization Based on Quranic Teachings," *Quranic Teachings*, 2(19): 61-82. (In Persian)
- Sarparast Sadat, Seyed Ebrahim (2019). "Society Building in the Second Step of the Islamic Revolution with the Theory of 'Revolutionary System'," *Quarterly Journal of Scientific-Research on Social Theories of Muslim Thinkers*, 9(2): 281-302. (In Persian)
- Eyvazi, Mohammad Rahim; Pour Danesh, Seyed Samer (2021). "Understanding the Theoretical Foundations and Dimensions of Islamic Society in the Thought of the Supreme Leader," *Second National Conference on Islamic Governance*, Tehran. (In Persian)
- Karami, Soraya (2018). "The Ideal Society from Imam Khomeini's Perspective," *Presence Journal*, 46(4): 15-28. (In Persian)

169 Abstract

- Karami, Ali (2018). "The Idea of an Ideal Society from the Quran's Perspective," Jihad Culture Journal, 7(28): 29-42. (In Persian)
- Keshavarz, Mohsen; Alikhanzadeh, Alireza (2020). "Designing the Systematic Issues of Iran's Economy Based on Interpretive Structural Analysis of the Second Step of the Revolution Declaration," Basij Strategic Studies, 23(80): 169-200. (In Persian)
- Matlabi, Masoud (2021). "Iran's Defensive Diplomacy in the Second Step of the Islamic Revolution; Goals, Strategies, and Requirements," Sacred Defense Scientific Journal, 2(7): 75-98. (In Persian)
- Moini, Mohammad Hossein (2021). "Formulating and Examining Strategic Governance of Information and Communication Technology with a Look at the Second Step of the Islamic Revolution," First National Conference on Islamic Governance, Tehran. (In Persian)
- Yaghoubi, Mahmoud; Khezayi, Ali; Qaemi, Mousa Reza (2021). "Proposing Strategic Local Cultural Governance Components Based on the Second Step of the Islamic Revolution Declaration," Excellence in Governance Quarterly, 1(2): 210. (In Persian)

ارائه الگوی ساخت جامعه شایسته جمهوری اسلامی ایران در گام دوم انقلاب اسلامی

مهدی رحمتی*

محمد رحیم عیوضی**، علی مرشدی زاد***

چکیده

تحقیق حاضر به دنبال ارائه الگوی ساخت جامعه شایسته جمهوری اسلامی ایران در گام دوم انقلاب اسلامی است که با بهره‌مندی از دیدگاه‌های تعداد ۱۲ نفر از خبرگان حوزه آینده‌پژوهی و ۹۵ نفر از کارشناسان محقق شده است. این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش آمیخته است. پس از انجام مطالعات کتابخانه‌ای و استفاده از ۲ مرحله دلفی در محیط فازی، تعداد ۶۳ کلیدواژه شناسایی و با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی ساختار الگو در ۸ بعد سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، بازدارندگی، زیست‌محیطی، اجتماعی، ایدئولوژی و ارزش‌ها و همچنین قانون و نظامات حقوقی دسته‌بندی شد. در ادامه با استفاده از رویکرد پویایی‌شناسی سیستم، ترسیم الگوی پیشنهادی در دو ساختار مجزا در نرم‌افزار ونسیم انجام شد. سؤال اصلی تحقیق ساخت جامعه شایسته ایران در گام دوم انقلاب اسلامی است. نتایج نشان داد، ابعاد سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و بازدارندگی برای ایجاد یک جامعه شایسته نیاز به برنامه‌ریزی بلندمدت دارد زیرا شیب ترسیم شده در نمودار بازه زمانی بیشتری را نشان می‌دهد. در مقابل این زمان برای ابعاد چهارگانه زیست‌محیطی، قانون و

* دانشجوی دکتری، گروه علوم سیاسی و مطالعات انقلاب اسلامی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران، mehdirazmati1985@gmail.com

** استاد تمام علوم سیاسی، دانشکده حکمرانی دانشگاه تهران، تهران، ایران (نویسنده مسئول)، ra.eivazi@yahoo.com

*** دانشیار گروه علوم سیاسی و مطالعات انقلاب اسلامی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران، morshedizad@shahed.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۹/۲۶، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۰/۰۵

نظامات حقوقی اجتماعی و همچنین ایدئولوژی و ارزش‌ها، بازه زمانی کمتری را نشان می‌دهد و می‌توان با ایجاد یک برنامه‌ریزی میان‌مدت به آن دست یافت.

کلیدواژه‌ها: الگو، جامعه شایسته، جمهوری اسلامی ایران، بیانیه، گام دوم انقلاب اسلامی.

۱. مقدمه

جامعه به‌عنوان مجموعه‌ای از افراد که دارای اهداف جمعی و تا حدودی مشترک هستند، حول ارزش‌ها و اهداف مختلفی تشکیل شده است. غیر از پیشینه تاریخی، داشتن چشم‌انداز یا ترسیمی از آینده‌ای مطلوب در قوام، ثبات و پایداری هر جامعه‌ای نقش مهمی ایفا می‌کند (سعیدی روشن، ۱۳۹۳: ۶۹). جامعه شایسته به‌صورت کلی مبتنی بر مبانی زیر است:

- جایی که نیازهای اساسی برای همه پوشش داده می‌شود.
 - جایی که مردم قادر به زندگی اجتماعی در امنیت و آرامش هستند.
 - جایی که افراد برای رهبری زندگی‌هایی که می‌خواهند قدرت پیدا کنند.
 - جایی که حقوق بشر رعایت می‌شود.
 - جایی که برابری در شناخت، نمایندگی و منابع وجود دارد.
- جامعه شایسته با تأکید بر مسائل حاکمیتی و ایجاد تعامل و نظام‌های هماهنگ، به دنبال برقراری و توسعه امنیت اقتصادی، انسجام اجتماعی، شمولیت اجتماعی و همچنین توانمندسازی اجتماعی و فرهنگی است (Abbott and Wallace, 2015: 15).
- جامعه شایسته در شمول اجتماعی تمرکز یافته که شامل فرآیندهایی است که تضمین می‌کند افراد یا خانوارها و گروه‌های وسیع‌تری که بر اساس ثروت، جنسیت، قومیت، تحصیلات، موقعیت جغرافیایی و... تعریف می‌شوند، می‌توانند به‌عنوان اعضای کامل یک جامعه عمل کنند. لذا شهروندی مبنایی برای مشارکت در نهادهای اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی یک جامعه است. در ادامه شاخص‌های کلی جامعه شایسته در جدول (۱) مشخص شده است. به‌عنوان مثال، آموزش و پرورش، توانایی ایجاد اشتغال را ایجاد می‌کند، اما برای اینکه افراد بتوانند از توانایی خود استفاده کنند باید قابلیت‌های اشتغال، فرصت‌های شغلی با توجه به تحصیلات کاربردی در دسترس باشد. همچنین وجود امنیت

ارائه الگوی ساخت جامعه شایسته جمهوری ... (مهدی رحمتی و دیگران) ۱۷۳

در شاخص‌های استاندارد، به حکمرانی شایسته از سوی دولتمردان وابسته است (Abott and Wallace, 2015: 14).

جدول ۱. شاخص‌های کلی جامعه شایسته

ردیف	شاخص	ردیف	شاخص
۱	وجود زیرساخت‌های ارتباطی	۱۱	پذیرش مهاجرت
۲	شفافیت	۱۲	فراگیری اجتماعی
۳	وجود امنیت	۱۳	کاهش فقر
۴	وجود حداقل دستمزد اجتماعی	۱۴	اقتصاد ملی و قوی
۵	انسجام اجتماعی	۱۵	در دسترس بودن کار
۶	حکمرانی خوب	۱۶	مشارکت فعال
۷	اعتماد متقابل میان حکومت و مردم	۱۷	حقوق بشر
۸	تحصیلات کاربردی	۱۸	توانمندسازی سیاسی
۹	عدالت و شایستگی اقتصادی	۱۹	شرایط بهداشت و سلامت
۱۰	امید به آینده	۲۰	توازن و هماهنگی اجتماعی

در غرب، شاخص مشخصی در خصوص جایگاه دین و خاستگاه ایمانی و مذهب در نظر گرفته نشده و شاخص‌های جامعه مبتنی بر عوامل مادی است. با در نظر گرفتن این شرایط، شکل‌گیری «جامعه شایسته» در یک نظام اسلامی مطرح می‌شود. جامعه شایسته با در نظر گرفتن ایدئولوژی‌های مذهبی و فرا مادی، می‌تواند به ایجاد مطلوب‌های اساسی با نگاهی متوازن به گذشته، وضعیت کنونی و همچنین آینده تعریف جدیدی ارائه نماید که ضمن نگاه معرفتی و ارزشی به جامعه ایدئال گذشته، نگاهی آینده‌نگر داشته و با عینیت، به دنبال تحقق جامعه‌ای مشخص برای سعادت زندگی دنیوی و اخروی باشد.

ضرورت بحث جامعه مطلوب با وقوع پیروزی انقلاب اسلامی بیش از گذشته مورد تأکید قرار گرفت. در این راستا برخی معتقد به وجود نگاه ارزشی و تشکیل جامعه نبوی و علوی و برخی به گسترش فرهنگ مهدویت و تشکیل جامعه آرمانی در آینده امیدوار هستند. بر اساس این نگاه‌های مختلف، نظریات مختلفی در خصوص جامعه شایسته بیان شد، اما مشکل اصلی عدم در نظر گرفتن شرایط و راهکارهای تحقق آن بوده است (رحیمی و اسماعیلی نژاد، ۱۴۰۱: ۱۲).

مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، در خصوص بحث تشکیل جامعه شایسته در سال ۱۳۸۰ فرایند ۵ مرحله‌ای را برای سوق یافتن انقلاب اسلامی به نظام اسلامی، دولت اسلامی، جامعه اسلامی یا شایسته و درنهایت تمدن اسلامی بیان نمودند. بر اساس مدل فرایندی رسیدن به چشم‌انداز گام دوم، دو مرحله اول یعنی انقلاب اسلامی و نظام اسلامی پیموده شده و هم‌اکنون تأکید بر دولت اسلامی است. لذا فرایندهای عبور از مرزهای علم و شتاب بخشیدن به رشد علمی، رسیدن به اقتصاد دانش‌بنیان، ترویج معنویت و پیشگیری از توسعه کانون‌های ضدمعنویت و ضداخلاق، توسعه عدالت و مبارزه با فساد به‌ویژه در درون دستگاه‌های حکومتی، توسعه سبک زندگی اسلامی و مقابله با ترویج سبک زندگی غربی، استقلال و آزادی و همچنین عزت ملی، روابط خارجی و مرزبندی با دشمن، به‌عنوان مضامین اصلی بیانیه گام دوم در رسیدن به تمدن اسلامی و جامعه شایسته مطرح شده است (پژوهشکده دانشگاه صنعتی شریف، ۱۴۰۰: ۲۹).

در این راستا نیاز است تا چارچوبی مشخص برای جامعه ایدئال با شاخص‌های مشخص تبیین شود و در پاسخ به این پرسش مطرح شود که شاخص‌های جامعه شایسته در جمهوری اسلامی ایران چگونه است و این شاخص‌ها چه الگویی می‌تواند ترسیم نماید. از این‌رو مسئله اصلی پژوهش کنونی طراحی الگو برای ساخت جامعه شایسته جمهوری اسلامی ایران در گام دوم انقلاب اسلامی است که در این زمینه ابعاد و شاخص‌هایی برای این جامعه ارائه شده است.

۲. پیشینه تحقیق

عیوضی و پوردانش (۱۴۰۰)، در پژوهشی با عنوان «فهم مبانی نظری و ابعاد جامعه اسلامی در منظومه فکری مقام معظم رهبری» به این نتیجه رسیدند که عدالت‌محوری، اخلاق‌مداری، برخورداری از اقتصاد پویا، پرهیز از سطحی‌نگری، پایبندی به اخلاق عمومی و رفتار اجتماعی، امر به معروف و نهی از منکر، ضد سلطه و استکبار، حرکت در مسیر انقلاب، هویت و استقلال ملی، مسئولیت‌پذیری، سلامت اعتقادی، اخلاقی و عملکردی، از شاخصه‌های جامعه اسلامی مطلوب است که با توجه به نتایج ارائه شده ساختار جامعه شایسته و ویژگی‌های آن در ایجاد جامعه اسلامی بیان نشده است. کرمی، ثریا (۱۳۹۷)، در پژوهش خود با عنوان جامعه مطلوب از دیدگاه امام خمینی (ره)، بیان داشت، از دیدگاه امام خمینی (ره)، همواره میان فرد و جامعه تعامل برقرار است؛ به عبارت دیگر، ایشان

شکل‌گیری و رشد اجتماعی و فردی رفتارهای انسانی را در ارتباط متقابل روان‌شناختی و جامعه‌شناختی می‌دانند؛ لذا از جمله شاخص‌های جامعه مطلوب می‌توان به حاکمیت قانون الهی، تکامل انسان، مردم‌سالاری دینی، ایجاد و حفظ نظم، برقراری امنیت، ایجاد آزادی، برقراری عدالت، شایسته‌سالاری، استقلال، ایجاد و تقویت وحدت، اشاره نمود؛ اما در این بررسی به چگونگی تحقق جامعه شایسته و شاخص‌ها اشاره نشده است.

کریمی، علی (۱۳۹۷)، در پژوهش خود با عنوان «اندیشه جامعه مطلوب از دیدگاه قرآن»، به این نتیجه دست یافت، شاخص‌های ایمان آگاهانه و مسئولانه، ارزش‌های والای انسانی و اخلاقی، قوانین عادلانه و بشردوستانه، رعایت حقوق عامه، مشورت و مشارکت در حاکمیت نظارت بر روند کارها، نهادهای مدنی، رسانه‌های خبری و اطلاع‌رسانی بالنده، آزادی بیان و قلم، نظم، شکوفایی اقتصادی، بهداشت جسمی و روانی، جامعه عمران و آبادانی، از مهم‌ترین ویژگی‌های جامعه مطلوب در قرآن کریم است. در این پژوهش نیز همانند پژوهش‌های پیشین، تنها به مطلوبیت جامعه اشاره شده است.

حسینی‌تاش و واثق (۱۳۹۳)، در پژوهش خود با عنوان «حکمرانی خوب و ارائه حکمرانی شایسته بررسی و شاخص‌های این دو از دیدگاه امیرالمؤمنین علی (ع)» بیان داشتند، تفاوت اساسی حکمرانی شایسته با حکمرانی خوب در مبانی قانون‌گذاری است که قانون و قانون‌گذاری را منحصر به خداوند یا کسانی می‌دانند که از طرف خداوند باشند و حکمرانان را تنها مجری آن‌ها می‌شمارند. همچنین در حکمرانی شایسته مصالح عمومی شرط اساسی در اجرای شاخص شفافیت است؛ مثلاً، در امور نظامی، به دلیل مسائل امنیتی، لزومی ندارد که تمام آنچه در اداره جامعه نقش دارد به مردم گفته شود. لذا به صورت کلی می‌توان شاخص‌های حاکمیت شایسته را در پاسخگویی، قانون‌مداری، شفافیت، کارایی و اثربخشی و مبارزه با فساد متمرکز نمود. در این پژوهش شاخص‌های ارائه شده در یک بعد بررسی شده اما الگویی برای بررسی ارتباط بین ابعاد و شاخص‌ها ارائه نشده است.

ادبیات نظری و همچنین پیشینه پژوهش‌های گذشته نشان داد، شاخص‌های جامعه شایسته در بطن جامعه مطلوب و به صورت پراکنده از مبانی قرآنی، نهج‌البلاغه و همچنین بیانات مقام رهبری در گام دوم انقلاب اسلامی استخراج شده است. از طرفی شاخص‌های ارائه شده تنها در یک بعد بررسی اما الگویی برای بررسی ارتباط بین ابعاد و شاخص‌ها ارائه نشده است. لذا الگوی جامعه شایسته باید با استفاده از شاخص‌های جامعه

مطلوب اما با بهره‌گیری از روش‌های نوین علمی، ساختار جامعه را در حوزه‌های فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و... مورد بررسی قرار دهد.

۱.۲ مبانی مفهومی

۱.۱.۲ بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

از مهم‌ترین منابع تحقق جامعه شایسته بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی است که توسط مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در سال ۱۳۹۷، ابلاغ گردید. در این بیانیه مؤلفه‌های مؤثر بر ساخت و ایجاد تمدن نوین اسلامی مورد بررسی قرار گرفته که با توجه به هدف پژوهش به‌عنوان زیربنای اساسی در ایجاد جامعه شایسته در نظر گرفته شده است. هفت مؤلفه کلان ذکر شده در بیانیه گام دوم انقلاب شامل علم و پژوهش، معنویت و اخلاق، اقتصاد، عدالت و مبارزه با فساد، استقلال و آزادی، عزت ملی و روابط خارجی و سبک زندگی است. مؤلفه «علم و پژوهش»، مسائلی نظیر توسعه فرهنگ مطالعه، ترویج روحیه کنجکاوی و پرسش‌گری، تکریم مفاخر علمی، ترویج است. در ذیل «معنویت و اخلاق»، موضوعاتی نظیر ترویج صداقت، ارتقاء صبر و مبانی دینی و فرهنگ بومی ایرانی توجه شده است. در ذیل مؤلفه «اقتصاد»، به ترویج اقتصاد مقاومتی، کسب‌وکارهای نوپا در صنایع خلاق، مشاغل خانگی و موضوعاتی که می‌تواند به شکوفا شدن اقتصاد کمک کند، اشاره شده است. در ذیل مؤلفه «عدالت و مبارزه با فساد»، می‌توان به شفافیت اطلاعات، ترویج امر به معروف و نهی از منکر، مبارزه با فساد و عدالت فرهنگی اشاره کرد. در ذیل مؤلفه «استقلال و آزادی» می‌توان به ارتقاء آگاهی تاریخی و ترویج روحیه استکبارستیزی اشاره کرد. در ذیل مؤلفه «عزت ملی و روابط خارجی» معرفی دستاوردهای انقلاب اسلامی و مقابله با ترویج ناکارآمدی نظام، ایجاد حس مشترک به سرزمین، پرچم و سرود قرار دارد. همچنین در ذیل مؤلفه «سبک زندگی»، می‌توان به ترویج فرهنگ قناعت، اصلاح الگوی مصرف، ترویج هنرهای ایرانی اسلامی و مقابله با مؤلفه‌ها و سبک زندگی غربی، اشاره کرد (بیانیه گام دوم انقلاب، ۱۳۹۷).

بیانیه گام دوم به‌عنوان یک سند راهبردی، از طریق افزایش اثربخشی و کارایی نظام سیاسی در همگرایی با آحاد جامعه، با ایده‌های توسعه سیاسی و حکمرانی شایسته پیوند خورده است. در این رابطه باید توجه داشت، هر اندازه شاخص‌های توسعه سیاسی در کشور افزایش یابند به همان میزان اهداف حکمرانی شایسته در جامعه تحقق می‌یابند

(رحیمی و اسماعیل نژاد، ۱۴۰۱: ۷) جامعه‌پردازی به عنوان رسالت جدید ملت ایران در گام دوم انقلاب و با ورود به دهه پنجم انقلاب اسلامی، شناخته می‌شود که مبتنی بر شعارهای انقلاب اسلامی، روحیه و حرکت انقلابی است (سرپرست سادات، ۱۳۹۸: ۲۹۵). در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، حوزه فرهنگ به عنوان اصلی ترین حوزه، نقشه راه و سند سیاست گذاری کلان انقلاب اسلامی در ایجاد جامعه شایسته تلقی می‌شود. حکمرانی فرهنگی دارای مؤلفه‌های مانند قانون‌گرایی، پاسخگویی، همدلی و اتحاد، عدالت، پایش و نظارت، توجه به اولویت اصل رهبری بجای مدیریت، توجه به هویت ایرانی-اسلامی، توجه به اصل ارتقای سرمایه اجتماعی به صورت پیوسته و دائم و همچنین، عمق بخشی و درونی شده آموزه‌های فرهنگی است (یقینی و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۹۰).

در گام دوم انقلاب اسلامی، دیپلماسی دفاعی به عنوان ابزاری مؤثر در پیشبرد اهداف و سیاست‌های جمهوری اسلامی ایران، در راستای اعتمادسازی، تنش زدایی، امنیت سازی و تولید قدرت محسوب می‌شود که در جهت مقابله با تهدیدها و خنثی سازی آنها، به بومی سازی و راهبرد بازدارندگی بر اساس اهدافی همچون فراهم کردن زمینه تأمین فناوری تجهیزات یا تسلیحات دفاعی، گسترش همکاری‌های دفاعی- نظامی، توسعه تعاملات با نهادهای منطقه‌ای و بین‌المللی، خلع سلاح و کنترل تسلیحاتی، اعتمادسازی در حوزه‌های نظامی و مبارزه با تروریسم روی آورده است (مطلبی، ۱۴۰۰: ۸۶).

مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، در منویات و ابلاغیه‌های سیاست‌های کلان کشور، قابلیت‌های جغرافیای طبیعی کشور را مورد تأکید قرار داده‌اند. تنوع اقلیمی، موقعیت جغرافیایی حساس، نقش مواصلاتی و ارتباطی، خاک حاصلخیز، سواحل طولانی و بکر، سرمایه‌های معدنی، ذخایر انرژی نفت و گاز از اهم قابلیت‌های جغرافیایی کشور است که در بیانیه گام دوم تحت عنوان فرصت‌های مادی کشور یاد شده است. تجزیه و تحلیل فرمایشات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، نشان می‌دهد در گام دوم انقلاب اسلامی، بهره‌برداری از توان جغرافیای طبیعی برای تعالی و پیشرفت کشور بر مبنای رونق اقتصاد درون‌گرا، تحقق عدالت فضایی و جغرافیایی، حفظ حقوق محیط زیست، بهینه سازی برنامه‌های توسعه بر مبنای واقعیت‌های طبیعی، ارتقاء ضریب پایداری محیطی، تقلیل معضلات زیست محیطی، می‌تواند زمینه تحقق الگوی پیشرفت اسلامی-ایرانی را برای تمدن اسلامی فراهم نماید (امین قشلاقی و پناهی، ۱۳۹۸: ۳۹).

لازمه اصلی مدیریت اقتصادی در گام دوم انقلاب اسلامی، فهم عمیق و نظام‌مند از مسائل خرد و کلان اقتصادی است. فقدان نظام مسائل، سیاست‌گذاری اثربخش در پیشرفت اقتصادی را مورد خدشه قرار داده و تحلیل و تفسیرهای متعدد و البته عدم تفاهم‌های جدی را در زمینه ابرچالش‌های اقتصاد جمهوری اسلامی ایران می‌نماید (کشاورز و علی‌خان زاده، ۱۳۹۹: ۱۸۱). فناوری اطلاعات به‌منزله نکته مفیدی در ارتباطات انسانی، کارکردهای بسیاری دارد که تأثیر بر مدیریت کشور از جمله آن‌هاست. همگام با رشد و گسترش فناوری این مهم نیز توسعه‌یافته و در حال تبدیل شدن به مسئله‌ای مهم در مدیریت جامعه در اقصی نقاط جهان گردیده است. از طرفی حکمرانی نیز همواره یک بحث مهم از کارآمدی حکومت‌ها است و در سال‌های اخیر در مشروعیت بخشی دولت‌ها نقش اساسی ایفا کرده است. با توجه به گسترش خدمات بر دشواری تحقق حکمرانی متعالی افزوده و الزاماتی برای آن ایجاد شده است؛ تا جایی که با فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی می‌توان به تحقق شاخص‌های جامعه شایسته امید داشت (معینی، ۱۴۰۰: ۱۲). لذا با توجه به بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی و بررسی مطالعات انجام شده، جدول (۲) می‌تواند برخی از شاخص‌های کلی بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی را در تسهیل دست یافتن به جامعه شایسته، بیان نماید.

جدول ۲. شاخص‌های شایستگی در گام دوم انقلاب اسلامی

ردیف	مؤلفه	ردیف	مؤلفه
۱	تقلیل معضلات زیست‌محیطی	۱۲	توجه به هویت اسلامی - ایرانی
۲	توجه به جامعه‌پردازی	۱۳	دیپلماسی دفاعی و بازاریابی
۳	فرهنگ‌سازی علم‌اندوزی	۱۴	امنیت‌سازی با تولید قدرت ملی
۴	اقتصاد مقاومتی	۱۵	بهره‌مندی از ظرفیت جغرافیایی کشور
۵	عدالت اجتماعی	۱۶	استفاده بهینه از ذخایر انرژی
۶	ترویج امر به معروف و نهی از منکر	۱۷	توجه به محیط‌زیست
۷	ارتقای آگاهی‌های تاریخی	۱۸	توسعه سیاسی
۸	ترویج انقلاب اسلامی	۱۹	دستیابی به فناوری‌های نوین
۹	توجه به سرمایه اجتماعی	۲۰	مسئولیت متقابل میان مرد و حکومت
۱۰	توزیع بهینه امکانات و زیرساخت‌ها	۲۱	همدلی و اتحاد
۱۱	قانون‌گرایی	۲۲	شفافیت‌های ساختاری و اجتماعی

۲.۱.۲ روش‌شناسی تحقیق

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر نوع روش آمیخته است که به دنبال ارائه الگوی جامعه شایسته مبتنی بر گام دوم انقلاب اسلامی است و با توجه به ترسیم چشم‌انداز از روش‌های غیرقطعی و در فضای عدم قطعیت استفاده شده است.

قضاوت در خصوص ساختارهایی که به صوت پیوسته در حال تغییر است، در فضای قطعیت قابل دفاع نیست. به همین دلیل حذف کلیدواژه‌هایی که در یک پژوهش ممکن است دارای وجه اشتراکاتی باشند، اغلب مبهم هستند و باید در فضایی با عدم قطعیت بیان شوند (Lal shateri, 2023: 119). منطق فازی به عنوان یک شکل منطقی با ارزش‌های متعدد تعریف می‌شود که ممکن است مقادیر دقیق متغیرها را در هر عدد واقعی بین ۰ و ۱ ارائه و انعطاف‌پذیری بسیار ارزشمندی را برای استدلال ارائه و بهترین تصمیم ممکن را برای ورودی داده شده در نظر می‌گیرد. درواقع الگوریتم فازی تمایز بین داده‌هایی را که نه درست و نه نادرست هستند، تعیین می‌کند (Anastassiou, 2023: 26).

نظریه مجموعه‌های فازی یک نظریه شناخته شده برای مواجهه با چنین عدم قطعیت‌هایی بوده است. متغیرهای زبانی کلمات یا جملاتی در یک زبان طبیعی هستند که هیچ مقدار مشخصی برای آن‌ها وجود ندارد. به صورت کلی عدد فازی مثلثی اغلب از سه ساختار کران پایین (l)، کران متوسط (m) و کران بالا (u) تشکیل شده است. پارامترهای l و u به ترتیب حد پایین و بالای یک عدد فازی مثلثی و m را برای تعیین مرکز عدد فازی تنظیم می‌کنند. عدد فازی مقدار فازی «تقریباً m » را نشان می‌دهد. این مقدار نمی‌تواند کوچک‌تر از l یا بیشتر از u باشد (Hashemi, 2022: 19). فازی دلفی مثلثی بر اساس یک پانل خبره و به عنوان یک فرآیند روشمند، تعاملی و پیش‌بینی در نظر گرفته می‌شود که تنها به یک بررسی نیاز دارد و برخلاف دلفی سنتی کارشناسان نیاز به اصلاح نظرات دوره‌های قبلی خود نیستند. به همین دلیل کارشناسان نظرات خوش‌بینانه، بدبینانه و واقع‌بینانه خود را بر اساس مفهوم عدد فازی مثلثی بیان می‌کنند این فرآیند دقت نظرات واقع‌بینانه را در مقایسه با دلفی سنتی افزایش می‌دهد زیرا جایی کارشناسان موظفند نظرات خود را تنها با یک متغیر زبانی بیان کنند (Ciptono, 2019: 98). ارزش فازی هر متغیر، با استفاده از رابطه (1) محاسبه شد؛ که در آن x_{ij} ، مقدار تخصیص داده شده خبره i ام، به شاخص j ام است (Hiero, 2020: 162). پس از محاسبه ارزش فازی و برای قضاوت در خصوص هر یک از شاخص‌ها، ارزش فازی به دست آمده برای هر یک از شاخص‌ها را

فازی‌زدایی نموده تا امکان مقایسه و ارزیابی به وجود آید. در این پژوهش از روش فازی‌زدایی مرکز سطح که به ترتیب دارای روابط (۲) است، استفاده شده است (Habibi, 2015: 138).

$$\hat{F} = (L_j = \min(x_{ij}), M_j = \sqrt[n]{\prod_{i=1}^{n \times m} x_{ij}}, U_j = \max(x_{ij})) \quad (1)$$

$$DF_{ij} = \frac{(U_{ij} - l_{ij}) + (m_{ij} - l_{ij})}{3} + l_{ij} \quad (2)$$

همچنین از طیف ۵ سطحی فازی برای ایجاد تناظر بین عبارت‌های کلامی و اعداد فازی مثلی در جدول (۳) استفاده شده است.

جدول ۳. عبارت‌های کلامی در منطق فازی ۵ سطحی

امتیاز اعداد فازی	عدد فازی	عبارت کلامی
(۷,۹,۱۱)	5	اهمیت خیلی زیاد
(۵,۷,۹)	4	اهمیت زیاد
(۳,۵,۷)	3	اهمیت متوسط
(۱,۳,۵)	2	اهمیت کم
(۱,۱,۳)	1	بی‌اهمیت

پس از شناسایی شاخص‌های کلی پژوهش در بخش مصاحبه با خبرگان، برای تعیین نوع ارتباط و چگونگی دسته‌بندی شاخص‌ها از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. در این مرحله به منظور بررسی معنادار بودن ارتباط میان کلیدواژه‌ها از آزمون بارتلت (Bartlett) استفاده شد. همچنین به منظور بررسی کفایت مجموعه داده برای تجزیه و تحلیل عاملی، از آزمون KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) استفاده شده. در ادامه از رویکرد پویایی‌شناسی سیستم در محیط نرم‌افزار «ونسیم» برای ترسیم الگوی پیشنهادی در ساختار آینده‌پژوهی استفاده شد. مدل‌سازی دینامیک سیستم می‌تواند ابزارهای قدرتمندی را برای پیش‌بینی و تصمیم‌گیری ارائه و برای توصیف و پیش‌بینی تعاملات در طول زمان بین اجزای متعدد یک پدیده که به عنوان یک سیستم در نظر گرفته می‌شوند، استفاده شود که بر مکانیسم چگونگی تکامل اجزا و سیستم در طول زمان تمرکز دارد. پویایی سیستم ابزار مؤثری است که به

مدیران کمک می‌کند تا ساختار و رفتارهای پویای درونی یک سیستم بزرگ و پیچیده را درک و در طول زمان شبیه‌سازی، آسیب‌شناسی و اثربخش نمایند (Stermann, 2020: 259).

یکی از دلایل مهم استفاده این روش در ارائه الگوی جامعه شایسته، تغییرپذیری محیط‌های پیرامونی جمهوری اسلامی ایران به‌ویژه در تعاملات بین‌المللی است که وجود ساختار عدم قطعیت را توجیه‌پذیر نموده است. تحلیل عاملی اکتشافی با بهره‌مندی از خروجی نظرات کارشناسان می‌تواند، دسته‌بندی مناسبی از خروجی دلفی فازی ارائه نماید. همچنین ساختار نرم‌افزار، پیش‌بینی مناسبی از چگونگی پیاده‌سازی الگوی ترسیم شده در چارچوب نظرات خبرگان ارائه می‌نماید که می‌تواند متناسب با خروجی تحلیل عاملی اکتشافی، فرایند دقیقی از میزان ارتباط میان ابعاد و همچنین چگونگی تأثیرپذیری آن‌ها بر یکدیگر ارائه می‌دهد.

۳. یافته‌ها و تجزیه و تحلیل داده‌ها

پنل خبرگی دلفی در محیط غیرقطعی فازی در ۲ مرحله انجام شد. در مرحله اول با انجام مطالعات کتابخانه‌ای تعداد ۵۲ شاخص برای الگوی جامعه شایسته تعیین شد که با تشکیل پنل دلفی فازی در طیف ۵ تایی متغیرهای کلامی در اختیار تعداد ۱۲ نفر از خبرگان با ویژگی‌های جمعیتی جدول (۴) قرار گرفت.

جدول ۴. اطلاعات خبرگان پژوهش

مدرک تحصیلی	فراوانی	سمت	فراوانی	سابقه خدمتی	فراوانی
دکتر	۱۱	هیئت علمی دانشگاه‌ها	۱۱	۲۰-۲۵	۷
کارشناسی ارشد	۱	کارشناس و تحلیلگر	۱	بیشتر از ۲۵	۵

نتایج دلفی فازی نشان داد تعداد ۳۸ متغیر از شاخص‌های مطالعات کتابخانه‌ای توسط خبرگان مورد تأیید قرار گرفت. همچنین در این مرحله کلیدواژه‌های پیشنهادی خبرگان در ۳۴ مورد دریافت شد. در مرحله دوم نیز کلیدواژه‌های پیشنهادی خبرگان در پنل دلفی فازی قرار گرفت که خروجی نشان داد ۲۵ کلیدواژه از ۳۴ کلیدواژه پذیرش شده است. لذا

کلیدواژه‌های تأیید شده در مرحله اول و دوم ۶۳ مورد بوده است. نتایج مراحل یاد شده به ترتیب در جدول (۵) و جدول (۶) مشخص شده است.

جدول ۵. آزمون دلفی فازی برای کلیدواژه‌های تأیید شده از مطالعات کتابخانه‌ای

شناسه	کلیدواژه‌ها	امتیاز نهایی DF_{ij}	شناسه	کلیدواژه‌ها	امتیاز نهایی DF_{ij}
DS _۱	یکپارچگی ملی	۶,۴۵۸	DS _{۲۰}	شبکه‌های مالی جهانی	۷,۲۱۵
DS _۲	همزیستی قومی و مذهبی	۶,۲۱۵	DS _{۲۱}	اقتصاد مردم پایه	۷,۱۲۳
DS _۳	توجه به بنیان خانواده	۶,۸۹۵	DS _{۲۲}	فناوری‌های توین نظامی	۶,۷۳۱
DS _۴	تعادل جوامع شهری و روستایی	۶,۰۲۵	DS _{۲۳}	هویت و ارزش‌های جمعی	۶,۶۰۸
DS _۵	فرصت‌های برابر اجتماعی	۶,۷۸۲	DS _{۲۴}	فناوری‌های پاک	۷,۱۲۱
DS _۶	تناسب جمعیتی	۶,۶۳۳	DS _{۲۵}	استقلال تهادهای نظارتی	۶,۵۹۵
DS _۷	کاهش شکاف نسلی	۶,۲۱۹	DS _{۲۶}	ائتلاف‌های امنیتی	۷,۰۲۳
DS _۸	توجه به مؤلفه‌های امنیت ملی	۶,۷۰۲	DS _{۲۷}	اتگیزه‌ها و نشاط	۷,۳۲۹
DS _۹	سبک زندگی ایرانی-اسلامی	۶,۸۹۰	DS _{۲۸}	تاب‌آوری اقتصادی	۷,۵۲۶
DS _{۱۰}	سرمایه انسانی متعهد و متخصص	۶,۸۰۱	DS _{۲۹}	امنیت ذهنی و عینی	۶,۵۲۱
DS _{۱۱}	حسن مسئولیت‌پذیری	۶,۶۳۹	DS _{۳۰}	سیاست‌گذاری و خط‌مشی	۶,۷۲۱
DS _{۱۲}	حمایت‌های مدتی در بطن اجتماع	۶,۷۱۶	DS _{۳۱}	عدالت در زیرساخت‌ها و فرایندها	۷,۱۵۹
DS _{۱۳}	دفاع خارج از مرزهای جغرافیایی	۶,۸۲۷	DS _{۳۲}	معیشت و رفاه	۷,۳۶۲
DS _{۱۴}	پدافند غیرعامل	۶,۵۰۹	DS _{۳۳}	روزآمدسازی توانمندی‌ها	۶,۹۸۸
DS _{۱۵}	فناوری‌های ارتباطی	۶,۲۴۹	DS _{۳۴}	مدیریت عملکردهای سازمانی	۶,۷۲۶
DS _{۱۶}	قدرت پول ملی	۷,۰۱۰	DS _{۳۵}	توازن میان کار و زندگی	۶,۲۵۹
DS _{۱۷}	اقتصاد ته‌اجمی	۷,۲۵۹	DS _{۳۶}	مدیریت آلودگی‌های زیست‌محیطی	۷,۱۲۸
DS _{۱۸}	خلق بازارهای جدید	۷,۵۹۸	DS _{۳۷}	روابط بین‌الملل	۷,۰۶۹
DS _{۱۹}	آمایش سرزمینی	۶,۸۲۶	DS _{۳۸}	تطابق عمل با باور دینی	۶,۸۵۴

جدول ۶. آزمون دلفی فازی برای کلیدواژه‌های تأیید شده از پیشنهاد‌های خبرگان

ردیف	کلیدواژه‌ها	امتیاز نهایی DF_{ij}	ردیف	کلیدواژه‌ها	امتیاز نهایی DF_{ij}
DS ₃₉	آینده‌نگاری منابع انرژی	۷,۲۶۱	DS ₅₂	شفافیت در مطالبه‌گری	۸,۲۶۹
DS ₄₀	حسابرسی زیست‌محیطی	۶,۸۱۶	DS ₅₃	توزیع بهینه امکانات	۸,۵۸۹
DS ₄₁	مردم نهادی نمودن محیط‌زیست	۶,۵۴۹	DS ₅₄	دیپلماسی اقتصادی	۸,۴۲۱

ارائه الگوی ساخت جامعه‌ شایسته جمهوری ... (مهدی رحمتی و دیگران) ۱۸۳

کلیدواژه‌ها	امتیاز نهایی DF_{ij}	کلیدواژه‌ها	امتیاز نهایی DF_{ij}
وحدت جمعی حول هویت ملی	۶.۲۴۶	همگرایی دانش و صنعت	۷.۸۹۹
همگرایی گفتمان‌های دینی و مذهبی	۷.۲۶۵	تعلق به فرهنگ آیینی و مذهبی	۷.۹۲۵
ارزش‌های انقلاب در انگاره‌های جمعی	۷.۳۰۱	حسن تدبیر در مواجهه با چالش	۷.۷۱۲
ارزیابی مستمر و بهنگام اقدامات	۶.۸۵۶	نگاهی تهاجمی به فرهنگ غرب	۸.۰۷۸
برخورداری از روحیه مشارکتی	۶.۴۸۹	تبیین دقیق دستاوردها	۸.۶۵۸
اهتمام به استقرار عدالت	۶.۴۰۷	توجه به جوانی جمعیت	۷.۹۵۶
مدیریت عملکرد و بازمهندسی	۷.۳۶۵	مواجهه با جنگ ترکیبی	۷.۷۲۱
باورمندی به توانمندی درونی جامعه	۷.۲۱۵	ساختارهای مردمنهاد	۷.۲۳۸
مردم‌سالاری دینی	۷.۶۲۹	همگرایی هنجارها و باورها	۶.۴۸۷
ساختارهای پاسخگو	۷.۲۶۹		

به‌منظور تعیین ارتباط میان کلیدواژه‌های دریافت شده از مطالعات کتابخانه‌ای از تحلیل عامل اکتشافی استفاده شد. در این خصوص با استفاده از نظرات تعداد ۹۵ نفر از کارشناسان حوزه آینده‌پژوهشی که دارای ویژگی‌های جمعیتی در جدول (۷) می‌باشند، بررسی داده‌های تجربی به‌منظور شناسایی و همچنین دسته‌بندی شاخص‌ها انجام شد.

جدول ۷. توصیف جامعه آماری نمونه

تحصیلات	فراوانی	جایگاه شغلی	فراوانی	سابقه خدمتی	فراوانی
دکتر	۱۵	مدیر ارشد	۲۱	۱۵-۲۰ سال	۳۷
کارشناسی ارشد	۶۸	مدیر اجرایی	۴۸	۲۰-۲۵ سال	۴۰
کارشناسی	۱۲	کارشناس و اقدام گر	۲۶	بالتر از ۲۵ سال	۱۸

برای بررسی میزان کفایت حجم نمونه جهت تحلیل عاملی اکتشافی از آزمون‌های بارتلت و KMO استفاده شد. خروجی آزمون بارتلت با سطح معناداری (۰.۰۰۰)، نشان داد ارتباط معناداری میان متغیرهای موردنظر وجود داشته و داده‌های آماری برای تحلیل عاملی مناسب است. با توجه به خروجی آزمون KMO (۰.۸۵۶) حجم آماری پرسش‌شوندگان به تعداد ۹۵ نفر، قابل‌پذیرش است. مقادیر ویژه اولیه عامل‌ها در شکل (۱) نشان داد ۵۹ متغیر تعیین‌شده ۸ عامل کلی را اندازه‌گیری و ۸۷.۹۴۱ درصد از مجموع واریانس عوامل را

ارزیابی می‌کند که نشان می‌دهد متغیرهای در نظر گرفته شده، اهداف پژوهش را در سطح مناسبی پوشش داده‌اند.

Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
13.109	40.967	40.967	13.109	40.967	40.967	5.928	18.526	18.526
4.486	14.019	54.986	4.486	14.019	54.986	5.251	16.410	34.937
2.298	7.180	62.166	2.298	7.180	62.166	4.272	13.350	48.287
2.273	7.104	69.269	2.273	7.104	69.269	3.588	11.214	59.501
2.085	6.517	75.786	2.085	6.517	75.786	2.873	8.979	68.479
1.637	5.116	80.903	1.637	5.116	80.903	2.470	7.718	76.198
1.209	3.777	84.680	1.209	3.777	84.680	2.133	6.665	82.862
1.044	3.261	87.941	1.044	3.261	87.941	1.625	5.079	87.941
.846	2.644	90.585						

شکل ۱. ماتریس مؤلفه‌های چرخش یافته

همچنین درایه‌های به دست آمده بر روی قطر اصلی ماتریس همبستگی ضد تصویر، نشان داد همبستگی مناسبی میان عامل‌های تعیین شده برقرار است. با توجه به مناسب بودن شاخص‌های موردنظر جهت تحلیل عاملی، به‌منظور پاسخ به این پرسش که «کدام متغیرها، کدام عوامل را اندازه‌گیری می‌کنند؟» ساختار نهایی عامل‌های اصلی پژوهش، با استفاده از ماتریس مؤلفه‌های چرخش یافته در جدول (۸) تعیین شد. ابعاد متناسب با کلیدواژه‌ها در هر دسته نام‌گذاری شد. دسته اول با عنوان بعد اقتصادی دارای ۸ عامل، دسته دوم با عنوان بعد سیاسی دارای ۱۰ عامل، دسته سوم با عنوان بعد فرهنگی دارای ۷ عامل، دسته چهارم با عنوان بعد بازدارندگی دارای ۸ عامل، دسته پنجم با عنوان بعد زیست‌محیطی دارای ۸ عامل، دسته ششم با عنوان بعد ایدئولوژی و ارزش‌ها دارای ۷ عامل، دسته هفتم با عنوان بعد اجتماعی ۷ عامل و همچنین دسته هشتم با عنوان بعد قانون و نظامات حقوقی دارای ۷ عامل است.

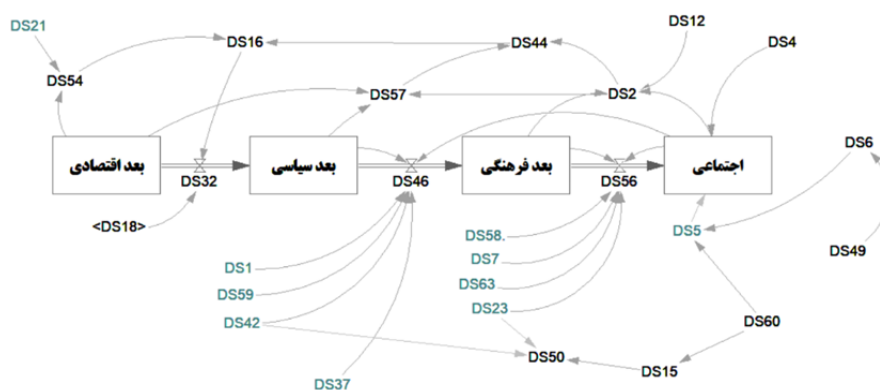
جدول ۸. ماتریس مؤلفه‌های چرخش یافته

بعد اول		بعد دوم		بعد سوم		بعد چهارم	
DS ₂₁	.۶۸۲	DS ₁	.۶۶۱	DS _۲	.۵۵۱	DS _۸	.۶۸۲
DS ₂₈	.۷۴۱	DS _{2۷}	.۵۹۷	DS ₃	.۳۹۹	DS _{۲۶}	.۷۴۱
DS ₁₇	.۶۱۴	DS ₄₄	.۵۶۲	DS _{۵۸}	.۷۷۲	DS _{۲۲}	.۶۱۴
DS ₃₂	.۷۱۷	DS ₄₆	.۷۳۸	DS _{۶۳}	.۷۲۰	DS _{۶۱}	.۷۱۷
DS ₁₆	.۵۰۱	DS ₅₀	.۶۸۶	DS _{۵۶}	.۷۵۶	DS _{۶۲}	.۵۰۱

ارائه الگوی ساخت جامعه‌شایسته جمهوری ... (مهدی رحمتی و دیگران) ۱۸۵

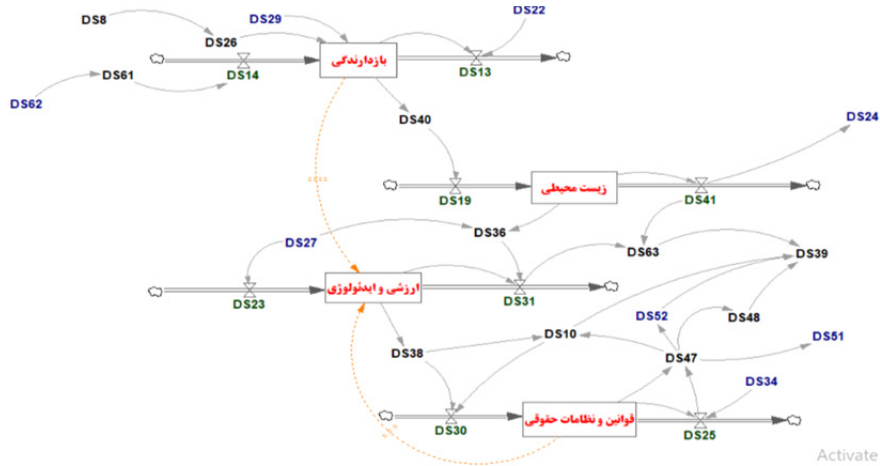
DS ₅₄	.۷۰۷	DS ₉	.۷۳۵	DS ₅₅	.۶۵۴	DS _{۱۴}	.۵۴۸
DS ₂₀	.۵۵۶	DS ₄₈	.۷۱۲	DS _۷	.۶۴۰	DS _{۲۹}	.۶۷۰
DS ₁₈	.۵۴۱	DS ₅₉	.۷۴۲	DS ₄₃		DS _{۱۳}	.۶۱۰
		DS ₄₂	.۶۲۰				
		DS ₃₇	.۶۸۷				
بعد پنجم		بعد ششم		بعد هفتم		بعد هشتم	
DS _{۲۴}	.۵۷۴	DS _{۲۷}	.۶۱۵	DS ₄	.۷۱۹	DS ₃₀	.۶۵۵
DS ₁₉	.۷۴۱	DS ₄₃	.۶۱۳	DS ₅	.۶۴۸	DS ₄₅	.۵۲۶
DS ₄₀	.۶۱۵	DS ₁₁	.۶۳۷	DS ₆	.۶۷۱	DS ₂₅	.۵۴۳
DS ₃₉	.۷۱۴	DS ₃₁	.۷۳۷	DS ₃₃	.۷۱۷	DS ₃₄	.۶۱۵
DS ₄₁	.۷۶۱	DS ₃₈	.۷۱۵	DS _{۱۵}	.۷۴۱	DS ₄₇	.۷۰۲
DS ₅₃	.۷۱۹	DS ₁₀	.۶۲۳	DS ₄₉	.۷۱۵	DS ₅₁	.۷۳۹
DS ₃₆	.۷۷۱	DS ₃₅	.۶۴۰	DS ₆₀	.۶۵۴	DS ₅₂	.۶۴۸
				DS ₁₂	.۵۱۹		

در ادامه با توجه به کلیدواژه‌های شناسایی شده در ۸ بعد، با استفاده از ساختار پویایی‌شناسی سیستم‌ها در نرم‌افزار ونسیم، خروجی ساختار در ۲ بخش مجزا برای ابعاد ۸ گانه پژوهش در شکل‌های (۲) و (۳)، ارائه شده است.

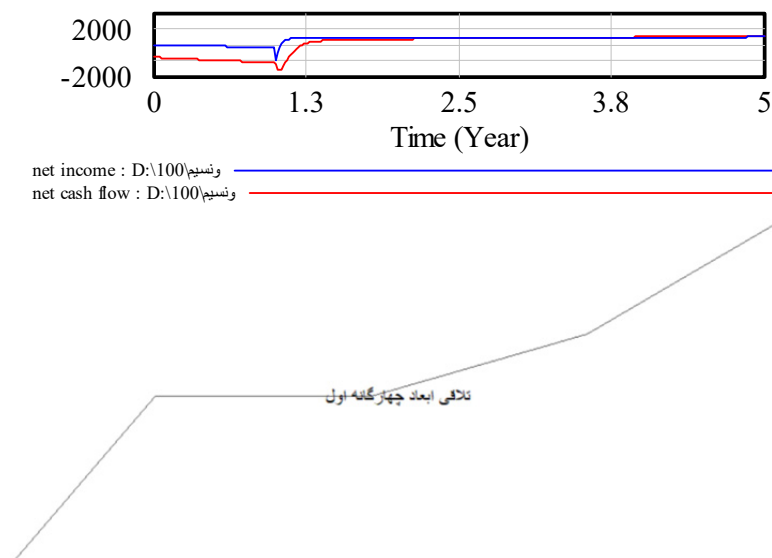
شکل ۲. ساختار اولیه برای ابعاد چهارگانه اول

۱۸۶ جستارهای سیاسی معاصر، سال ۱۶، شماره ۱، بهار ۱۴۰۴

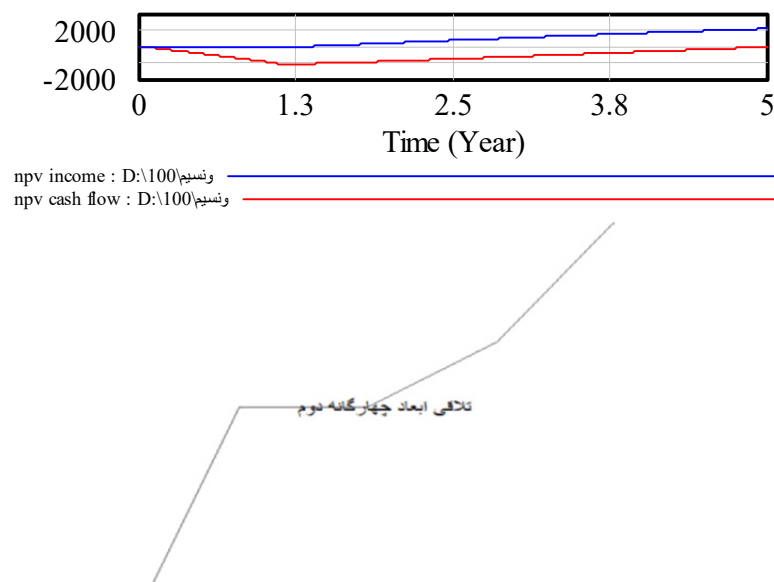

شکل ۳. ساختار اولیه برای ابعاد چهارگانه دوم

با توجه به ساختار زمانی ترسیم شده چشم‌انداز ترسیم شده می‌تواند خروجی‌هایی به صورت شکل‌های (۴)، (۵) داشته باشد.

شکل ۴. چشم‌انداز ابعاد چهارگانه اول

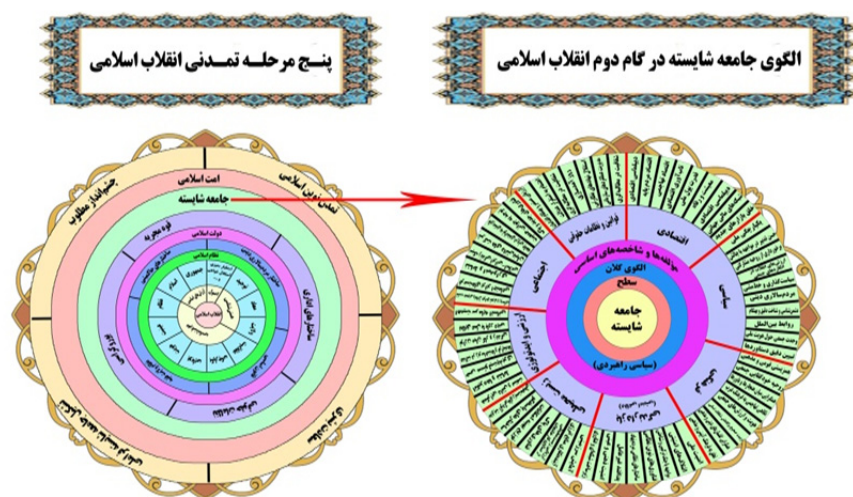

شکل ۵. چشم‌انداز ابعاد چهارگانه دوم

خروجی نرم‌افزار ونسیم نشان داد، در هنگام بررسی و ارزیابی ابعاد فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی که از نظر خبرگان همگرایی بیشتری به یکدیگر داشتند، پارامترهای بیشتری از بعد سیاسی به بعد فرهنگی و همچنین از بعد فرهنگی به بعد اجتماعی جهت‌دهی شده که برازش نرم‌افزار در شکل (۴)، مؤید این ادعا بوده است. در واقع بعد اجتماعی می‌تواند به عنوان بعد نهایی در ساختار اول مورد توجه قرار گیرد و سایر ابعاد این پژوهش متناسب با چینش انجام شده، در ساختار الگو قرار گیرند و با توجه به شیب نمودار ترسیم شده، ابعاد اقتصادی و فرهنگی از ضریب اهمیت بیشتری برخوردار هستند. همچنین خروجی نرم‌افزار برای بررسی ابعاد بازدارندگی، زیست‌محیطی، ارزش‌ها و ایدئولوژی و همچنین قوانین و نظامات حقوقی نشان داد، ابعاد ارزش‌ها و ایدئولوژی و همچنین قوانین و نظامات حقوقی نسبت به دو بعد دیگر ارتباط بیشتری دارند. لذا این دو بعد می‌تواند در برازش و خروجی نرم‌افزار آزمون شود که خروجی نشان داد، ارزش‌های ایدئولوژی می‌تواند ارتباط نزدیکی با ابعاد بازدارندگی و قوانین و نظامات حقوقی داشته باشد. خروجی نمودار نشان داد، ابعاد بازدارندگی و قوانین و نظامات حقوقی از اهمیت بالاتری برای دستیابی به جامعه شایسته برخوردار است.

جدول ۹. ساختار کلی الگوی جامعه شایسته

شاخص احصا شده	شاخص احصا شده	شاخص احصا شده	شاخص احصا شده
اقتصاد مردم پایه	همزیستی	آمایش سرزمینی	همگرایی دانش و صنعت
اقتصاد تهاجمی	روحیه خودکفایی	آینده‌نگاری منابع انرژی	انگیزه‌ها و نشاط
تاب‌آوری اقتصادی	همگرایی هنجارها	ارزیابی زیست‌محیطی	حس مسئولیت‌پذیری
قدرت پول ملی	نگاهی تهاجمی غرب	فناوری‌های پاک	عدالت در فرایندها
معیشت و رفاه	هویت جمعی	توزیع بهینه امکانات	توازن میان کار و زندگی
دیپلماسی اقتصادی	کاهش شکاف نسلی	ساختارهای پاسخگو	تطابق عمل با باور دینی
شبکه‌های مالی جهانی	همگرایی دینی و مذهبی	مدیریت آلودگی‌ها	اهمیت سرمایه انسانی
خلق بازارهای جدید	فرهنگ آیینی و مذهبی	تناسب جمعیتی و تعادل	ارزیابی مستمر و بهنگام
یکپارچگی ملی	امنیت ملی	فرصت‌های اجتماعی	اهتمام به استقرار عدالت
تدبیر در برابر چالش	ائتلاف‌های امنیتی	نشاط و امیدآفرینی	شفافیت در مطالبه‌گری
روحیه مشارکتی	مواجهه با جنگ ترکیبی	توانمندی‌ها	روزآمدسازی قوانین
ارزش‌های جمعی	فناوری‌های نوین نظامی	شرکت‌های دانش‌بنیان	استقلال نهادهای نظارتی
سیاست‌گذاری	ساختارهای مردم‌نهاد	توانمندی درونی جامعه	مدیریت عملکردها
مردم‌سالاری دینی	پدافند غیرعامل	توجه به جوانی جمعیت	شفافیت در مطالبه‌گری
شناخت بهنگام دشمن	امنیت ذهنی و عینی	فناوری‌های جدید و پاک	
روابط بین‌الملل	زیرساخت شبکه‌ای		
وحدت و هویت ملی	امنیت ملی		
تبیین دقیق دستاوردها			

شکل ۶. الگوی جامعه شایسته

۴. نتیجه گیری و پیشنهاد

پژوهش حاضر به دنبال ارائه یک الگوی جدید از ساخت جامعه شایسته جمهوری اسلامی ایران در گام دوم انقلاب اسلامی ایران است. پس از انجام مطالعات کتابخانه و بهره‌مندی از نظرات تعداد ۱۲ نفر از خبرگان کلیدواژه‌های مؤثر بر ساخت جامعه شایسته به تعداد ۶۳ مورد شناسایی شد و با توجه به نظرات تعداد ۹۵ نفر از کارشناسان این کلیدواژه‌ها در ۸ بعد سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، بازدارندگی، ایدئولوژی و ارزش‌ها، زیست‌محیطی، اجتماعی و همچنین قوانین و نظامات حقوقی دسته‌بندی شد. نتایج در ترسیم مدل سیستم‌های دینامیکی نشان داد، ساختار ابعاد الگوی جامعه شایسته که به صورت دو بخش مجزا با عنوان ابعاد چهارگانه اول و ابعاد چهارگانه دوم می‌تواند در یک چشم‌انداز میان‌مدت رشد و توسعه مطلوبی در سطح جمهوری اسلامی ایران ایجاد نماید که با استفاده از نمودارهای ترسیم شده، می‌توان روند دستیابی به این پیشرفت را مشاهده نمود. در یک جمع‌بندی کلی می‌توان گفت ابعاد سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و بازدارندگی برای ایجاد یک جامعه شایسته نیاز به برنامه‌ریزی بلندمدت دارد زیرا شیب ترسیم شده در نمودار بازه زمانی بیشتری را نشان می‌دهد. در مقابل این زمان برای ابعاد چهارگانه دوم مدت کمتری را نشان

می‌دهد و می‌توان با ایجاد یک برنامه‌ریزی میان‌مدت به آن دست یافت. لذا پیشنهاد می‌شود که در ایجاد جامعه شایسته باید ابعاد فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و بازدارندگی مورد توجه بیشتری قرار گیرد. البته بعد بازدارندگی شیب تندتری نسبت به سایر ابعاد دارد که نشان می‌دهد توسعه آن در سطح کشور به خوبی در حال انجام است؛ اما ابعاد فرهنگی و اقتصادی شیب ملایم‌تری را نشان می‌دهد. همچنین در سطح ابعاد چهارگانه دوم ابعاد ایدئولوژی و ارزش‌ها و قوانین و نظامات حقوقی شیب تندتری نسبت به دو بعد دیگر دارند که نشان می‌دهد برای دستیابی به جامعه شایسته باید توجه بیشتری به ابعاد اجتماعی و زیست‌محیطی شود.

کتاب‌نامه

الف - فارسی

بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی.

امین قشلاقی، داوود؛ پناهی، حمید (۱۳۹۸). «تحلیلی بر بیانیه گام دوم انقلاب در حوزه بهره‌برداری از جغرافیای طبیعی در توسعه اقتصادی کشور»، پژوهش‌های جغرافیای انتظامی، ۷(۲۶)، ۵۶-۲۷
پژوهشکده سیاست‌گذاری دانشگاه شریف (۱۴۰۰). «شاخص‌های پیشنهادی بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی»، اندیشکده صنعت و توسعه پایدار، شورای عالی انقلاب فرهنگی.
حسینی تاش، سیدعلی؛ واثق، قادرعلی (۱۳۹۳). «حکمرانی خوب و ارائه حکمرانی شایسته بررسی و شاخص‌های این دو از دیدگاه امیرالمؤمنین علی (ع)»، پژوهش‌های مدیریتی، ۲(۳)، ۲۸-۷.
رحیمی، پوریا؛ اسماعیل‌نژاد، مهدی (۱۴۰۱). بررسی تأثیر توسعه سیاسی بر حکمرانی متعالی بر مبنای بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، سومین همایش ملی و اولین همایش بین‌المللی حکمرانی متعالی، تهران.

رضایی، سعید؛ قائد، محمدرضا (۱۴۰۰). «نقش رسانه در تقویت سرمایه اجتماعی در گام دوم انقلاب اسلامی»، فصلنامه علمی مطالعات میان فرهنگی، ۸(۲)، ۱۴۵-۱۷۴.
سعیدی روشن، محمدباقر (۱۳۹۳). «شاخص‌های تمدن اسلامی بر اساس آموزه‌های قرآن کریم»، آموزه‌های قرآنی، ۲(۱۹)، ۸۲-۶۱.

سرپرست سادات، سید ابراهیم (۱۳۹۸). «جامعه‌پردازی در گام دوم انقلاب اسلامی با نظریه «نظام انقلابی»»، فصلنامه علمی-پژوهشی نظریه‌های اجتماعی متفکران مسلمان، ۹(۲)، ۳۰۲-۲۸۱.
عیوضی، محمدرحیم؛ پور دانش، سید سامر (۱۴۰۰). فهم مبانی نظری و ابعاد جامعه اسلامی در منظومه فکری مقام معظم رهبری، دومین همایش ملی حکمرانی اسلامی، تهران.

ارائه الگوی ساخت جامعه شایسته جمهوری ... (مهدی رحمتی و دیگران) ۱۹۱

- کرمی، ثریا (۱۳۹۷). «جامعه مطلوب از دیدگاه امام خمینی (ره)»، نشریه حضور، ۴۶(۴): ۲۸-۱۵.
- کرمی، علی (۱۳۹۷)، «اندیشه جامعه مطلوب از دیدگاه قرآن»، مجله تخصصی فرهنگ جهاد، ۷(۲۸): ۲۹-۴۲.
- کشاوری، محسن؛ علی خان زاده، علیرضا (۱۳۹۹). «طراحی نظام مسائل اقتصاد ایران مبتنی بر تحلیل تفسیری ساختاری بیانیه گام دوم»، مطالعات راهبردی بسیج، ۲۳(۸۰): ۲۰۰-۱۶۹.
- مطلبی، مسعود (۱۴۰۰). «دیپلماسی دفاعی ایران در گام دوم انقلاب اسلامی؛ اهداف، راهبرد و الزامات»، فصلنامه علمی مطالعات دفاع مقدس، ۲(۷)، ۹۸-۷۵.
- معینی، محمدحسین (۱۴۰۰). «تدوین و بررسی حکمرانی راهبردی فناوری اطلاعات و ارتباطات با نگاه به گام دوم انقلاب اسلامی»، اولین همایش ملی حکمرانی اسلامی، تهران.
- یقینی، محمود؛ خزاعی، علی؛ قائمی، موسی‌الرضا (۱۴۰۰). «ارائه مؤلفه‌های راهبردی حکمرانی محلی فرهنگی بر اساس بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی»، فصلنامه تخصصی حکمرانی متعالی، ۱(۲): ۲۱۰-۱۶۱.

ب- انگلیسی

- Abott, p.& and Wallace, C.D.(2015). Towards a Decent Society, Conference: International Society for Quality of Life Studies.
- Anastassiou, G. (2023). Fuzzy Ordinary and Fractional General Sigmoid Function Activated Neural Network Approximation. Transactions on Fuzzy Sets and Systems2(2),PP 15-38.
- Ciptono, A. Setiyono, S. Nurhidayati, F. & Vikaliana, R.(2019).Fuzzy Delphi method in education. Journal of Physics Conference Series.15(29):89-105.
- Habibi, A.Jahantigh, F.F.&Sarafrazi,A.(2015).Fuzzy delphi technique for forecasting and screening items.Asian Journal of Research in Business Economics and Management. 5(2):130-143.
- Hashemi, S.H.Ghomi, H.& Mazaheriasad, M.(2022). An Integrated Fuzzy Delphi and Best Worst Method (BWM) for performance measurement in higher education, Decision Analytics Journal,4(2),PP1-11.
- Hierro, A.F. Sánchez, M. Puente-Fernández, D. Montoya-Juárez, R. & Roldán, C.(2021).A Fuzzy Delphi Consensus Methodology Based on a Fuzzy Ranking, Journal of Mar Arenas-Parra.9(18):148-176
- Lal Shateri, T.(2023).Intuitionistic Fuzzy Modular Spaces.Transactions on Fuzzy Sets and Systems, 2(2),PP 113-126.
- Sterman, J.D.(2020).System Thinking and Modeling for a Complex World, Business Dynamics, MIT Standish Professor of Management and Director of the System Dynamics Group.